

Um samstarf Alþýðuflokksins og Sjálfstæðiflokksins

Bjarni Benediktsson – Stjórnmaál – Forsætiráðherra –

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmaálamaðurinn
Askja 2-35, Örk 3

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Alþýðuflokkurinn og Sjálfstæðisflokkurinn hafa nú haft samvinnu í ríkisstjórn síðan haustið 1959 eða í 8 ár. Hefur þetta samstarf staðið lengur samfleytt en nokkur önnur samvinna um stjórn landsins. Við upphaf þess mótuðu flokkarnir nýja stefnu í efnahagsmálum. Markmið hennar var að styðja að aukningu þjóðartekna og bættum lífskjörum með því að beina framleiðslu og viðskiptum inn á hagkvæmar brautir, rétta við greiðslu- jöfnuð við önnur lönd og endurvekja lánstraust þjóðarinnar erlendis. Stefna sú, sem fylgt hefur verið, hefur ásamt mikilli framleiðslu og hagstæðu útflutningsverðlagi sjávarafurða hin síðari ár fram á árið 1966 orðið þess valdandi, að þjóðartekjur hafa á undanförnum árum vaxið meira en á nokkru öðru sambærilegu skeiði, þannig að lífskjör þjóðarinnar jafnt til sjávar og sveita hafa að undanfögnu verið betri og batnað örar, en nokkru sinni fyrr. Þetta á sinn þátt í því, að þjóðin hefur vottað stjórnarflokkunum traust í þeim tvennum Alþingiskosningum, sem háðar hafa verið frá því að þeir gengu saman í ríkisstjórn. Alþingiskosningarnar nú í sumar leiddu í ljós, að stjórnarflokkarnir hafa meiri hluta kjósenda að baki sér og hlutu meiri hluta í báðum deildum alþingis. Það er þess vegna ótvíræður vilji kjósenda, að stjórnarflokkarnir haldi samstarfi sínu áfram, enda hafa þeir ákveðið að gera það.

Verkefni þau, sem nú blasa við, eru hins vegar mjög ólík þeim, sem verið hefur við að etja á undanfögnu árum. Verðfall á helztu útflutningsvörum, erfitt árferði

víða um land og aflatregða hafa á síðustu misserum gerbreytt viðhorfum í íslenskum efnahagsmálum. Vegna þess, að allur almenningur hefur að undanfögnu fengið hlutfallslega meira en fyrr af stórauknum þjóðar-tekjum, verður ekki hjá því komist, að samdráttur þeirra um sinn leiði nú til minnkandi tekna launþega jafnt og annarra. En aðalviðfangsefnið hlýtur að verða að koma í veg fyrir, að þessir örðugleikar leiði til atvinnuleysis og varanlegrar kjaraskerðingar. Til þess, að það takizt, þarf að gera ráðstafanir til að ná jafnvægi í tekjum og gjöldum ríkissjóðs, helztu atvinnugreina og þjóðarbúsins í heild.

Verðfallið, sem hófst fyrir rúmu ári, gerði að verkum, að augljóst var, að útflutningsatvinnuvegirnir gætu ekki risið undir aukningu framleiðslukostnaðar. Ákvað ríkisstjórnin því að beita sér fyrir verðstöðvun, í trausti þess, að launþegar æsktu þá ekki launahækkunar. Í þessu skyni varð ríkisstjórnin að stórauka niðurgreiðslu vöruverðs samfara öðrum ráðstöfunum jafnframt því, sem aðstoð við sjávarútveginn var aukin. Var þetta kleift í bili, án nýrrar tekjuöflunar, vegna mikils tekjuafgangs ríkissjóðs á árinu 1966, enda voru þá taldar horfur á, að verðfallið yrði ekki varanlegt. Nú hefur raunin orðið önnur svo bersýnlega er ekki unnt að minnka fyrirgreiðslu við sjávarútveginn og ef halda ætti öllum þeim niðurgreiðslum, sem eiga sér stað, auk fjáröflunar til þess að greiða óhjákvæmilegan kostnaðarauka ríkisbúsins vegna fólksfjölgunar og skuldbindinga, sem þegar hvíla á ríkinu, þyrfti á næsta ári að afla um 750 milljón króna nýrra tekna til þess að ríkisbúskapurinn yrði hallalaus.

Þess vegna hefur ríkisstjórnin ákveðið, að fella niður þær niðurgreiðslur á íslenskum landbúnaðarafurðum, sem ákveðnar hafa verið vegna verðstöðvunarinnar. Er hér um að ræða niðurgreiðslur að upphæð 410 millj. kr. á ársgrundvelli. Þá hefur verð áfengis og tóbaks nú verið hækkað, og er áætlað, að það auki tekjur ríkissjóðs á næsta ári um 75 millj. kr. Ohjálkvæmilegt er að fallast á tillögu Tryggingastofnunar ríkisins um hækkun iðgjalda um rúmlega 60 millj. króna því að ella væri fjárhag stofnunarinnar stefnt í voða. Leyfð verður hækkun daggjalda sjúkrahúsa, sem frestað var í ár með sérstökum greiðslum úr ríkissjóði. Þá munu afnumdar undanþágur sem í gildi hafa verið um greiðslu söluskatts af póst- og símagjöldum og afnotagjaldi af hljóðvarpi og sjónvarpi. Eykur það tekjur ríkisins um 40 millj. kr.

Jafnhliða fjárlagafrumvarpinu mun ríkisstjórnin leggja fyrir Alþingi frumvarp um sérstaka tekjuöflun og aðrar nauðsynlegar ráðstafanir vegna efnahagsörðugleikama. Ætlunin er að leggja skatt á farmiða til útlanda, 3000 krónur á hvern miða og er gert ráð fyrir að þessi skattur afli ríkissjóði um 60 millj. kr. tekna á ári. Ennfremur verður lagt til, að við álagningu eignaskatts verði fasteignamat í kaupstöðum og kauptúnum tólf-faldað í stað þess, að það er nú sex-faldað, en sex-faldað í sveitum, þar sem engin matshækkun er nú, og verður þessi hækkun þó lægri en hins nýja fasteignamats.

Jafnframt verður lágmark skattskyldra nettoeigna tvöfaldað til þess að hækkun fasteignamatsins komi ekki niður á fólki, sem er tiltölulega eignalítið. Auk þess

munu verða gerðar ýmsar ráðstafanir til sparnaðar í opinberum rekstri.

Með framangreindum ráðstöfunum á ríkisbúskapurinn að geta orðið hallalaus á næsta ári, en það er frumskilyrði þess, að hægt sé að ráða við þá efnahagsörðugleika, sem nú steðja að.

Þessar ráðstafanir og þá auðvitað fyrst og fremst niðurfelling þeirra niðurgreiðslna, sem upp hafa verið teknar, síðan verðstöðvunin komst á, hljóta að auka framfærslukostnað. Kauplagnesnefnd og Hagstofan hafa reiknað út tvær vísitölur um breytingar á framfærslukostnaði. Samkvæmt gildandi lögum breytist kaupgjald í samræmi við breytingar á eldri vísitölunni. Það verður hins vegar ekki véfengt, að nýrri vísitalan er réttari mælikvarði á breytingu raunverulegs framfærslukostnaðar, því að hann er miðaður við neyzluvenjur á árinu 1965 en ekki 1953-1954 eins og hinn fyrri, þegar líf skjör almennings voru miklu lakari en nú. Nýrri vísitalan er talin munu hækka um 4-5% í kjölfar þeirra ráðstafana, sem nú hefur verið lýst. Á hinn bóginn er fullvíst, að atvinnuvegir landsmanna geta ekki eins og nú horfir greitt hækkað kaup. Þess vegna er nauðsynlegt að koma í veg fyrir, að þessi hækkun framfærslukostnaðar valdi tilsvarendi kauphækkun, og eru því í frumvarpinu ákvæði um það, að kaup skuli ekki hækka vegna þessara ráðstafana. Að frátöldum slíkum óhjákvæmilegum verðhækkunum eins og þeim, sem taldar hafa verið, mun ríkisstjórnin áfram fylgja verðstöðvunarstefnu, og er gert ráð fyrir, að ákvæði nú-

gildandi verðstöðvunarlaga séu framlengd með því frumvarpi, sem áður er getið um. Jafnframt er ætlunin, að hin nýja vísitala taki gildi 1. marz n. k. og miðist kaupgjald framvegis við hana á sama hátt og verið hefur samkvæmt hinni eldri vísitölu.

Þær ráðstafanir, sem nú hafa verið taldar eru tvímælalaust lágmark þess, er gera þarf atvinnuvegunum til styrktar. Á undanförunum árum hefur ávallt þurft að framkvæma öðru hvoru aðgerðir af því tagi, sem nú eru ráðgerðar. Slíkt er auðvitað óæskilegt. Til þess að eyða nauðsyn þvílíkra skyndiaðgerða ætíð öðru hvoru, þarf að gera atvinnuvegi þjóðarinnar fjölbreyttari og síður sveiflum háða, jafnframt því, sem markvíst verði að því unnið, að auka framleiðni í öllum atvinnugreinum sem og hagkvæmni í rekstri ríkis og sveitarfélaga. Stjórnarflokkarnir eru sammála um, að þetta sé á meðal mikilvægustu verkefna næstu ára, og mun ríkisstjórnin leggja höfuðáherzlu á, að árangur náist í þessum efnunum.

Í þessu skyni mun ríkisstjórnin beita sér fyrir, að framleiðslugeta atvinnuveganna verði nýtt sem bezt, enda verði þessa gætt bæði í rekstri og fjárveitingum, ^{festnisgum}

Í sjávarútvegi verði lögð sérstök áherzla á endurnýjun þorskveiðiflotans og þá endurskipulagningu fiskvinnslunnar, sem nú þegar er hafin, þannig að betur nýtist þau tæki, sem þegar eru fyrir hendi.

Í landbúnaði verði stefnt að því að auka framleiðni og fjölbreytni framleiðslunnar, þannig að hann verði í framtíðinni fær um að fullnægja margbreytilegum þörfum innlends markaðs og flytja út vörur án uppóta úr ríkissjóði.

Í iðnaði verði haldið áfram að styrkja viðleitni fyrirtækja til að laga sig að þeim breyttu aðstæðum, sem frjáls innflutningur og lækkandi tollar skapa. Sérstaklega verði stefnt að eflingu þeirra iðngreina, sem eðlilegastur starfsgrundvöllur er fyrir hér á landi svo sem iðnað í tengslum við framleiðsluatvinnuvegina þ. á m. skipasmíðar og skipaviðgerðir, veiðarfæraíðnað og netagerðir, og stuðlað verði að stofnun iðngreina til hagnýtingar náttúruauðlinda.

Í viðskiptum verði lögð áherzla á að efla nýja verzlunarhætti, er lækki dreifingarkostnað, jafnframt því, sem sett verði löggjöf um eftirlit með einokunarverðmyndum og samtökum um verðlagningu.

Um opinberan rekstur og framkvæmdir mun ríkisstjórnin leggja áherzlu á, að gerðar séu hliðstæðar ráðstafanir og í atvinnurekstri til lækkunar tilkostnaðar. Fjárlaga- og hagsýslustofnunin mun hafa forystu um að beita sér fyrir þessu í samvinnu við einstök ráðuneyti, stofnanir og sveitarfélög.

Jafnframt því sem unnið verði að framleiðniaukningu hvarvetna sem við verður komið, telur ríkisstjórnin, að halda beri áfram stóriðjuframkvæmdum, svo að öll landgæði, þ. á m. fossa-afl og jarðhiti nýtist þjóðinni allri til heilla. Í því skyni telur ríkisstjórnin að leita beri samvinnu við erlenda aðila eftir því, sem þörf er á, jafnframt því, sem úrslitayfiráð Islendinga séu tryggð á sama veg og gert var um þær framkvæmdir, er þegar hefur verið ráðizt í. Sem fyrst verði kannaðir til hlítar möguleikar á vinnslu nytsamra efna úr sjó og undirbúin stækkun áburðarverksmiðju.

Markaðsaðstöðu erlendis þarf að bæta, m. a. með tafarlausri fullnaðarkönnun á möguleikum á aðild að Fríverzlunarbandalaginu, jafnframt því, sem leitað verði viðhlítandi samninga við Efnahagsbandalagið, enda sé það ljóst frá upphafi, að full aðild kemur þar ekki til greina. Stöðugt verði unnið að öflun nýrra markaða í samvinnu við samtök atvinnuveganna.

Með þessum og öðrum ráðum verði stuðlað að því, að þjóðartekjur geti sem skjótast aukizt á ný, og mun þess eftir füngum gætt, að jafnframt því, sem atvinnurekstur búi við skilyrði, er veiti möguleika til áframhaldandi vaxtar, fái almenningur svo mikinn hluta aukins arðs sem unnt er.

Um þessar og aðrar efnahagsráðstafanir til tryggingar kjörum almennings og atvinnurekstri hyggst ríkisstjórnin hafa samráð við almennasamtök, þ. á m. stéttarfélag.

Þessi er meginstefnan, sem samkomulag hefur orðið um að fylgja, og hefur jafnframt verið samið um framgang nokkurra sérstakra mála.

Haldið verði áfram að starfa að áætlunargerð um framkvæmdir og efnahagsþróun, eftir því, sem reynsla hefur leitt í ljós, að við eigi hér á landi. Sérstök áherzla sé á næstu árum lögð á áætlunargerð til eins árs í senn til stuðnings við mörkun stefnu í efnahagsmálum og fjármálum jafnframt því, sem unnið sé að áætlunum til langs tíma um einstakar greinar opinberra framkvæmda og opinbers reksturs. Hraðað verði áætlunum um þróun einstakra byggðarlaga og landshluta og reynt eftir füngum, að hagnýta áætlunargerð um þróun atvinnugreina til langs tíma.

Almannatryggingar verði endurbættar í samræmi við fengna reynslu hér og annars staðar og leitast við að íslenskt tryggingarkerfi haldist í fremstu röð. Kappsamlega verði haldið áfram undirbúningi almenns lífeyrissjóðs fyrir alla landsmenn.

Í húsnæðismálum verði öll aðstoð af hálfu ríkisins samræmd, svo að sem flestir möguleikar skapist fyrir nægilegum byggingum með sem minnstum tilkostnaði, enda verði, jafnframt því sem opinber stuðningur við byggingar haldist, stuðlað að eðlilegri samkeppni í byggingum. Gerð verði áætlun til nokkurra ára, hliðstæð þeirri, sem nú er hafin framkvæmd á í Reykjavík, um fjöldaframleiðslu íbúða fyrir efnalítið fólk annars staðar í þéttbýli, þar sem þörf er fyrir hendi. Verðtrygging húsnæðislána verði samræmd reglum um víðtæka verðtryggingu fjárskuldbindinga, sem er í undirbúningi.

Stefnt verði að því að bæta enn menntunarskilyrði æskunnar í því skyni, að hún öðlist þá þekkingu og tækni, sem allar framfarir byggjast nú á í vaxandi mæli. Fram fari allsherjar endurskoðun á fræðslukerfinu og í því sambandi lögð sérstök áhersla á áframhaldandi undirbúning og framkvæmd áætlana í menntamálum. Stefnt verði að því, að vaxandi hlutfallstala hvers árgangs stundi framhaldsnám.

Haldið verði áfram endurbótum í löggjöf og framkvæmd í heilbrigðismálum. Sett verði ný lög um almennt og samræmt heilbrigðiseftirlit í öllu landinu. Lagt verði kapp á að ljúka áætlunargerð um byggingar heilbrigðis- og rannsóknarstofnana í tengslum við Landsspítalann og framtíðartengsl hans og annarra

heilbrigðisstofnana við læknadeild Háskólans. Unnið verði að aukinni hagkvæmni á grundvelli nýrrar tækni í rekstri sjúkrahúsa og á annan hátt gerðar ráðstafanir til þess að aukin fjáröflun til heilbrigðismála nýtist sem bezt. Endurskoðað verði skipulag yfirstjórnar heilbrigðismála.

Gerð verði áætlun um varanlegar vegabætur og leitað lánsfjár til þeirra framkvæmda, enda verði umferðagjald lagt á notkun varanlegra vega, jafn skjótt og fyrirfram ákveðnum áföngum er náð.

Landgræðsla og gróðurvernd verði eflað og aukin eftir því sem föng eru á.

Fjármálakerfi ríkisins verði endurskoðað, þ. á m. skipting tekjustofna milli ríkis og sveitarfélaga ásamt verkaskiptingu þeirra á milli. Gerð verði áætlun um lækkun innflutningstolla með þeim hætti, að ekki valdi óeðlilegri truflun á atvinnurekstri, sem fyrir er. Haldið verði áfram athugun á hagkvæmi þess, að tekið verði upp staðgreiðslukerfi við skattgreiðslu, jafnframt því, sem leitast verði við að gera skattheimtu ríkisins einfaldari og öruggari.

Sett verði ný löggjöf um Stjórnarráðið og hina æðstu umboðsstjórn. Teknar verði upp viðræður milli stjórnmalaflokkanna um þá breytingu á stjórnarskránni, að Alþingi verð ein málstofa.

Endursamþykkt verði á þessu þingi stjórnarskrárfurumvarp um lækkun kosningaaldurs í 20 ár. Nauðsynlegar breytingar á kosningalögum til Alþingis verði gerðar.

Efnt verði til sérfræðilegrar könnunar af Íslands hálfu á því, hvernig vörnum landsins verði til fram-
búðar bezt háttað.

Unnið verði áfram að friðun fiskimiða umhverfis landið og viðurkenningu á rétti Íslands yfir öllu land-
grunninu.